

**MUNI
SPORT**

Historie volného času

Výzkum volného času

Výzkum (obecně) =

- systematický způsob řešení problémů
- rozšiřování vědomostí lidstva
- ...

Moderní sociální věda ← **empirický** výzkum

např. **empirická pedagogika** – od počátků 20. st.

- experimentální pedagogika
- výzkum VČ – po 2. světové válce (např. v ČSSR – 60. léta

Výzkum volného času

Zaměření výzkumu v sociálních vědách → výzkum VČ

- **minulost** a VČ = historický výzkum
(historické proměny VČ, národní a kulturní specifika VČ, nárůst VČ, ... – viz 6 000 let domestikace koně, ...)
- **současnost** VČ = empirický výzkum – kvanti – kvali – mix
(náplň, zhodnocení VČ, ... – viz jezdeckví a VČ)
- **budoucnost** VČ = výzkum trendů → anticipace
(individuální, institucionální, komunitní, státní, globální, ... plány a vize VČ – viz prognózy jezdeckví, ...)

Historický výzkum volného času

Historický výzkum volného času =

interdisciplinární oblast:

- **historie** – světová – národní – lokální – osobní – ...
- dějiny **filozofie**
- **dějiny sociálních věd**, hl. **historická pedagogika**
- **dějiny TV a sportu** – např. nové interpretace gymnasia (nejenom škola + sportoviště, ale CŽV, trávení VČ, ...)
- **beletrie** – příklady?
- ...

Metodologie historického výzkumu (VČ)

metodologický přístup:

- historický výzkum klíčových **problémů**
teorie (= historie idejí = uvažování o volném čase) **a**
praxe (= způsoby trávení volného času, VČ aktivity)
- **komparativní historie** = místo monografického bádání
(např. jedna osobnost) konfrontace více historických
dimenzí → **přehodnocení stereotypů**
- historie **všedního dne**

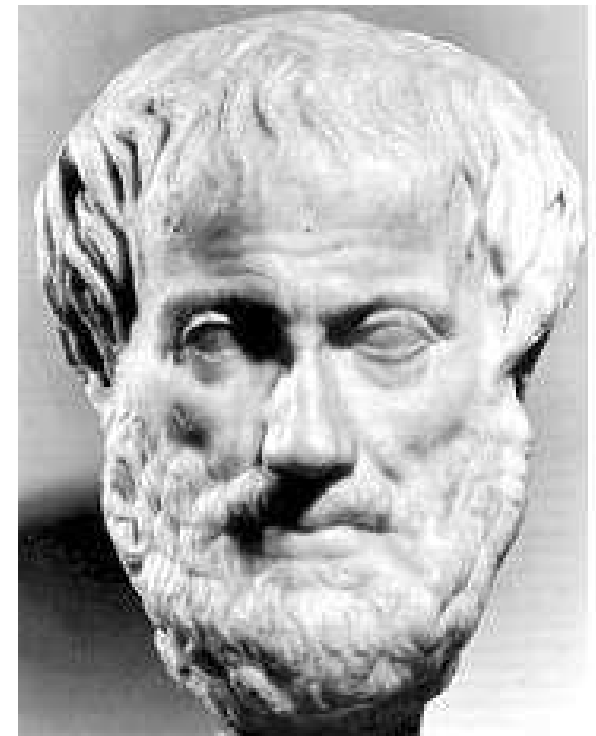
Historický výzkum (VČ) – tendence

- **komparativní historie** → přehodnocení stereotypů
- **historie všedního dne** (dějiny každodennosti) = detailní analýzy jednotlivých událostí – včetně VČ
- **mikrohistorie** (teleskop X mikroskop) = hluboká analýza vybraného fenoménu – typické pro VČ
- **výzkum soudobých dějin VČ**
- **orální historie (narace)**
- **výzkum životního příběhu** (blízké empirickému výzkumu, např. viz císařovna Sisi – kondice + jezdeckví + ...)

VČ v antickém Řecku

Aristoteles (384–322 př. Kr.)

- jedno z prvních **vymezení VČ**
- vztah práce a disponibilní doby
- upřednostnění intelektuálních činností před fyzickou prací
- vrchol blaženosti = činnost uspokojující člověka

VČ v antickém Řecku

Aristoteles – VČ:

- VČ = přemýšlení, diskuse, četba, poslech, věda, filozofie, ...
- VČ ≠ nicnedělání, nuda
- VČ = **scholé** = rozjímání
- cíl všech aktivit = dobro pro ně samotné (tzn. ≠ práce)
- VČ = osvobození od nutnosti, povinnosti
- VČ = nejvyšší hodnota – svoboda, štěstí
- VČ = pěstovat tělo i ducha, poznávání skutečnosti + umění
- VČ = vzdělávat se a kultivovat

VČ v antickém Řecku

analogické pojetí –
další antičtí filozofové

Plútarchos (asi 46 – asi 127)

- slavný literát – životopisy
- důraz na morální kvality (etická díla)
- **šťěstí = dostatek scholé**
(X bez povinností není VČ)

VČ v antickém Římě

1. přetrvávání řeckých hodnot

- **stoicismus** – důraz na mravnost, blaženost = žít v souladu s přírodou
- **Marcus Aurelius (121–180)**

2. *X panem et circenses* – chléb a hry =

- uspokojit lid + získat pro své cíle
- význam zábavy v životě lidu (jezdeckví, gladiátoři, ...)

VČ a středověk

Křesťanství = asketický vztah k životu

- zbožné nicnedělání = modlitba
- **VČ** = oddech po práci + zbožné rozjímání

Tomáš Akvinský (1225–1274)

- život pozemský = zbožné rozjímání = příprava na posmrtný život (viz i JAK)
- kontemplace – hluboká modlitba, ...
- *ora et labora* (modli se a pracuj)

Protestantství (od 16. století)

- význam práce → **opovržení zahálkou**, včetně zbožného nicnedělání

VČ a renesance

- **práce** = životní dominanta
- nicnedělání = zavrženíhodné
- hlavní ctnosti = píle, pracovitost, skromnost
- **odpočinek (VČ)** = regenerace sil pro práci
- **křesťanský humanismus** → dokonalý, aktivní člověk → **rozvoj** →
- **hlavní hodnota = poznávat, studovat, tvořit, ...**

Renesanční názory na VČ

Thomas More (1478–1535)

- právník, politik, spisovatel, lord kancléř
- VČ na ostrově *Utopia*
- práce = 6 hodin denně (!)
- VČ = disponibilita – svoboda – studium,
...

Renesanční názory na VČ

François Rabelais

(cca 1483–1553)

- spisovatel, právník, lékař, vědec
- ***Gargantua a Pantagruel***
- vzdělanost a kulturnost = životní cíl
- **nová výchova** = studium + práce + hra + zábava – propojení vzdělávání + VČ aktivit + zdravého života (pohyb, sport, ...)

Renesanční názory na VČ

Francis Bacon (1561–1626)

- filosof, vědec, historik, politik, lord kancléř
- zakladatel empirismu
- indukce = moderní věda
- *Nová Atlantis* = ideální stát
- **význam vědy** pro společnost
- **VČ = rozvoj vzdělání**

Renesanční názory na VČ

Thomasso Campanella (1568–1639)

- filosof, teolog, spisovatel
- ***Sluneční stát***
- práce = 4 hodiny denně (!!!)
- VČ = studium, diskuse, čtení, vypravování, procházky, (!) sport, ...
- **důraz na tělesné zdraví**
- hradby = encyklopedie znalostí (názornost)
- jediná ohavnost = lenost

Renesanční názory na VČ

Jan Ámos Komenský (1592–1670)

- vševýchova
- výuka + přestávky =
zábava, hra, hudba, ...
- **dobrá škola** = práce + odpočinek
- prázdniny a rekreace
- **cestování = VČ + studium + ...**
- *Zahrada utěšené podívané*

Obrat k životu (a VČ) – empirismus 17. st.

John Locke (1632–1704)

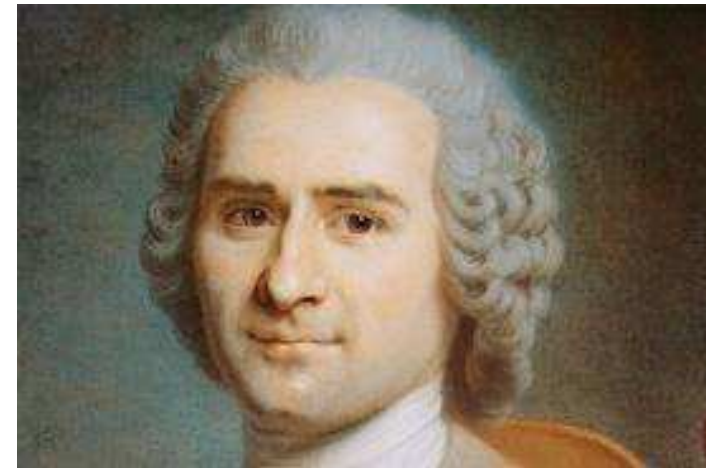
- individuální výchova gentlemana
- tělesná výchova + otužování, hygiena, strava
- mravní výchova – sebeovládání
- rozumová + jazyková výchova (utilitarismus)
- východisko moderní edukace pro život
- **význam sportu = úspěch v životě**
- **hra – vždy pozitivní činnosti**
- **význam cestování – jazyk, zkušenost, ...**

Osvícenské názory na VČ

Jean Jacques Rousseau (1712–1778)

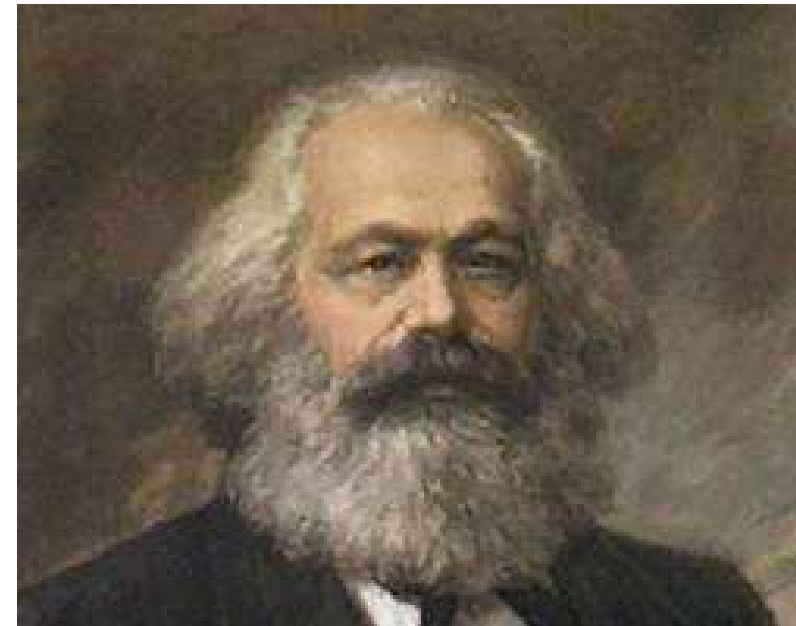
- pohnuté životní osudy
- myslitel, sociální teoretik, senzualista, pedagog, spisovatel, hudebník, ...
- ***Emil čili o výchově***
- **svoboda** = cíl i forma
- **přirozenost** = respektování specifik
- citovost – láska k dítěti
- **čas svobody = nejlépe využitý čas**
- **svoboda – aplikace na VČ**

Oddělení práce a VČ – 19. století

Karl Marx (1818–1883)

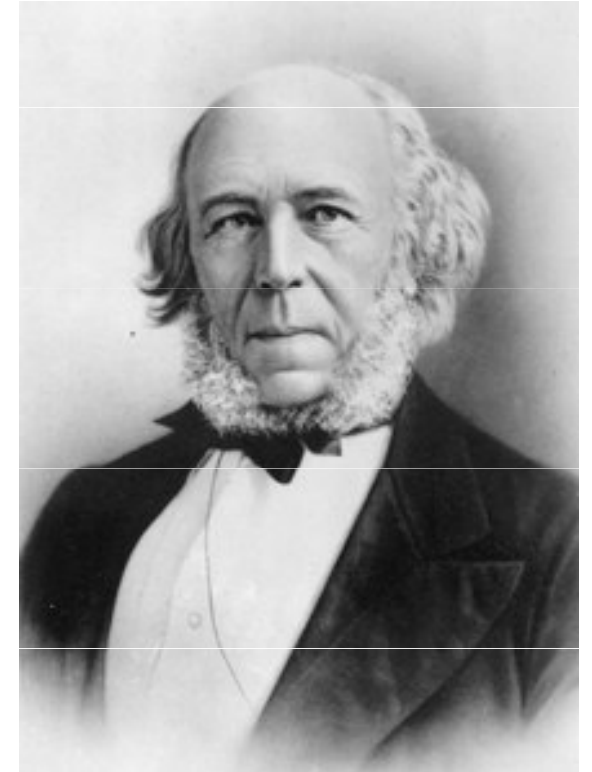
- průmyslová revoluce →
odcizení práce → práce + VČ
- VČ = rozvoj produktivních sil +
společenské bohatství
- práce = říše nutnosti
- **VČ = říše svobody**
- VČ = podmínka rozvoje člověka
- VČ = vzdělávání pro trh práce,
nabytí pracovní síly
- **podmíněnost – práce + VČ – bez práce ≠ VČ**

Výchova pro VČ – 19. století

Herbert Spencer (1820–1903)

- britský sociolog, filozof a pedagog
- **cíl výchovy = příprava k životu (i VČ)**
- **život** = životní funkce (role):
  - přímá sebezáchova („přežití“)
  - nepřímá sebezáchova (profese)
  - rodičovská role
  - sociální (občanská) role
  - **volný čas (koníčky a záliby – umění)**
- důraz na TV, životosprávu (Locke)

Východiska pojetí dnešního VČ

Thorstein Veblen (1857–1929)

- *Teorie zahálčivé třídy*
- **vztah – společenské postavení**
→ **trávení VČ**
- majetní – VČ = symbol bohatství a postavení
- náplň – zahálka + konzum
- ostentativní zahálka → ostentativní spotřeba
- demonstrativní spotřeba
- konzumní způsob života

